
Maria Waclawek, Maria Wtorkowska

Pomen izbire anketirancev pri jezikoslovnih raziskavah: v krogu slovensko-poljskih stereotipov

objavljeno v:

Jerca Vogel (ur.): *Slovenščina – diskurzi, zvrsti in jeziki med identiteto in funkcijo. Obdobja 39*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2020.

<https://centerslo.si/simpozij-obdobja/zborniki/obdobja-39/>

© Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2020.

POMEN IZBIRE ANKETIRANCEV PRI JEZIKOSLOVNIH RAZISKAVAH: V KROGU SLOVENSKO-POLJSKIH STEREOTIPOV

Maria Wacławek

Wydział Humanistyczny, Katowice
wacławek.maria@gmail.com

Maria Wtorkowska

Filozofska fakulteta, Ljubljana
mariazofia.wtorkowska@ff.uni-lj.si

DOI:10.4312/Obdobja.39.129-138

Avtorici želita ob navezovanju na raziskovalna orodja pri analizah jezikovne podobe sveta, zlasti koncepta jezikovnih in kulturnih stereotipov, predstaviti anketo kot raziskovalno metodo in opisati skupino slovensko-poljskih anketirancev. Primerjava tako avto- kot heterostereotipnih predstav (kako predstavniki enega naroda vidijo sami sebe in drug narod) omogoča oblikovanje popolnejše jezikovne podobe sveta Slovencev in Poljakov.

jezikovno-kulturni stereotip, Poljak, Slovenec, anketa

In relation to research tools and techniques used in analysis of linguistic worldview, especially the concept of culturo-linguistic stereotypes, the authors introduce a survey as a research method and describe the Slovene-Polish group of survey participants. Comparing auto- and heterostereotypical conceptions (how members of one nation view themselves and others) allows for a more accurate reconstruction of the depiction of Slovenes and Poles.

culturo-linguistic stereotype, Poles, Slovenes, survey

1 Uvod

Jezik vpliva na oblikovanje človekove podobe sveta, saj služi ne le za poimenovanje, temveč tudi za ustrezno razvrščanje in interpretacijo pojavov zunajjezikovne resničnosti. Pod *jezikovno podobo sveta* (v nadaljevanju JPS) razumemo »celoto v [danem] jeziku bolj ali manj utrjenih prepričanj, ki so vsebovana ali implicirana v pomenih besed ter določajo značilnosti zunajjezikovne resničnosti in način, kako ta obstaja« (Bartmiński 2012: 66; lastni prevod). Naloga etnolingvistike, ki proučuje identiteto skupnosti, zlasti nacionalno, je rekonstruirati (odseke) JPS, kar vključuje tudi pripadajoče stereotipe. *Jezikovno-kulturni stereotip* razumemo kot »predstavo, ki je utrjena v pogovorni, vsakdanji zvrsti poljskega jezikovnega standarda, njeno mesto pa je med jezikovnim izrazom ter zunajjezikovno resničnostjo« (Bartmiński, Bielińska-Gardziel 2012: 10; lastni prevod); zanjo je značilna antropocentrična,

subjektivna, posplošujoča drža, ki hkrati opisuje, a tudi ustrezno vrednoti z določenega vidika in z njim povezane perspektive (Bartmiński 2007, 2012). Pri tem je proučevanje avtostereotipov usmerjeno v odkrivanje načinov, kako predstavniki določene skupine vidijo in presojaajo sami sebe, proučevanje heterostereotipov pa načinov, kako dojemajo in vrednotijo druge. Ob še vedno razmeroma slabo razširjenem (kar je pogojeno tudi zgodovinsko) poznavanju Slovenije in Slovencev med Poljaki ter podobno Poljske in Poljakov med Slovenci je težko govoriti o obstoju stereotipne podobe Slovence v miselnosti in predstavah Poljakov, enako velja tudi za stereotipno podobo Poljaka pri Slovencih. Vsekakor pa je mogoče in smiselno proučiti, kako stereotipne dvostranske podobe delujejo pri tistih predstavnikih obeh narodov, ki imajo s takšnimi vzajemnimi stiki izkušnjo. Jezikovno-kulturni izraz avto- ali heterostereotip Poljakov in Slovencev bomo v prispevku uporabljali prav v tem kontekstu.

Prispevek želi kot raziskovalno metodo izpostaviti anketo, hkrati pa bralcu približati anketirance, ki so izpolnili vprašalnik o stereotipnem dojemanju Slovencev oz. Poljakov. Zgoščen opis proučevane skupine temelji na parametrih, po katerih smo spraševali ob koncu vprašalnika: spol, starost, izobrazba, delo/poklic, trajanje stika s predstavniki drugega naroda in čas prebivanja v Sloveniji/na Poljskem.¹

2 O anketi

V akademski didaktiki običajno razlikujemo dve temeljni raziskovalni metodi: kvantitativno in kvalitativno. Pri odkrivanju jezikovno-kulturnih konceptov identitete (tj. tega, kar je značilno, ponavljajoče se in hkrati zahteva prikaz odnosa med značilnostmi, ugotavljanje vzrokov, zaznamovanosti itn.) se zdi smiselno združevanje obeh pristopov. V številske podatke je namreč privzeto vpisano vrednotenje: količina na svojstven način določa kakovost in obratno – kakovost zahteva pravo količino. Vendar pa se ni treba izogibati opisu jezikovnih podatkov, ki se pojavljajo redko in posamič – nekateri od njih namreč lahko napovedujejo nove težnje, spremembe v jezikovni podobi, ki jo odkrivamo (Bartmiński 2007: 90).²

Anketo opredeljujemo kot »določen način zbiranja informacij o ljudeh, njihovih značilnostih, mnenjih in stališčih, dogodkih, pojavih in procesih, pridobljenih od anketirancev z izpolnjevanjem posebnih visoko standardiziranih vprašalnikov, najpogosteje samostojno ob prisotnosti (pogosto pa tudi ne) izvajalca ankete« (Pilch 2003:135; lastni prevod). Uporaba takšne metode in tehnike³ ni namenjena pridobivanju informacij le o tem, kaj anketiranci o obravnavani temi vedo, temveč tudi o tem, kako jo razumejo in ocenjujejo. Velja poudariti, da je tak tip raziskave

1 Podroben in hkrati izčrpen opis oblikovanja vprašalnika ter rezultatov ankete bo predstavljen v monografiji, ki je še v nastajanju (gl. tudi prispevke, navedene v seznamu literature).

2 Za našo raziskavo so bila orodja kvantitativnega pristopa omejena na izračun odstotkov (delež od vsakokratne celote odgovorov).

3 Da bi se izognili zmedbi, ki se v literaturi pogosto pojavlja pri uporabi izrazov, povezanih z raziskovalnim postopkom, sledimo Tadeuszu Pilchu in Teresi Bauman (2001: 71), in tako pod *metodo* razumemo celoto teoretsko utemeljenih postopkov, ki omogočajo odkrivanje določenih zakonitosti, pod *tehniko* dejavnosti, povezane z njeno praktično izvedbo, medtem ko *orodje* definiramo kot instrument, s katerim se izbrane tehnike izvajajo (v našem primeru je to vprašalnik).

razmeroma preprosto izvesti na večjem območju med večjim številom prebivalstva, poleg tega ga odlikuje podatkovna učinkovitost, saj zagotavlja veliko število podatkov in visoko stopnjo njihove zanesljivosti, kar omogoča razmeroma hitro in natančno opredelitev temeljnih in stranskih značilnosti ter njihovo ustrezno kategorizacijo (Pilch 2003; Habrajska 2000; Bartmiński, Chlebda 2013; Bartmiński 2014). A tako kot vsaka raziskovalna tehnika ima tudi opisana pomanjkljivosti: tveganje omejene informativnosti, razdrobljenosti jezikovne podobe, ki jo odkrivamo, neupravičene posplošitve, povezane z reprezentativnostjo anketne skupine, sugeriranje odgovorov z neprimerno sestavljenimi navodili, prevelika vsiljivost (sugeriranje anketirancem, naj na stereotipe pomislijo, naj se jih zavedo), uporaba neustreznih statističnih metod, omejitve, izhajajoče iz časovne in krajevnega pogojenosti raziskave, pa tudi zgodovinske relativnosti itn., kar lahko vzbuja raziskovalno distanco (prim. Habrajska 2000: 82–83; Pilch 2003: 138; Puzynina 2010: 40–41; Wacławek 2015: 214). Kljub navedenim pomanjkljivostim se zdi anketiranje pri opisu jezikovno-kulturnih stereotipov funkcionalno in uporabno.

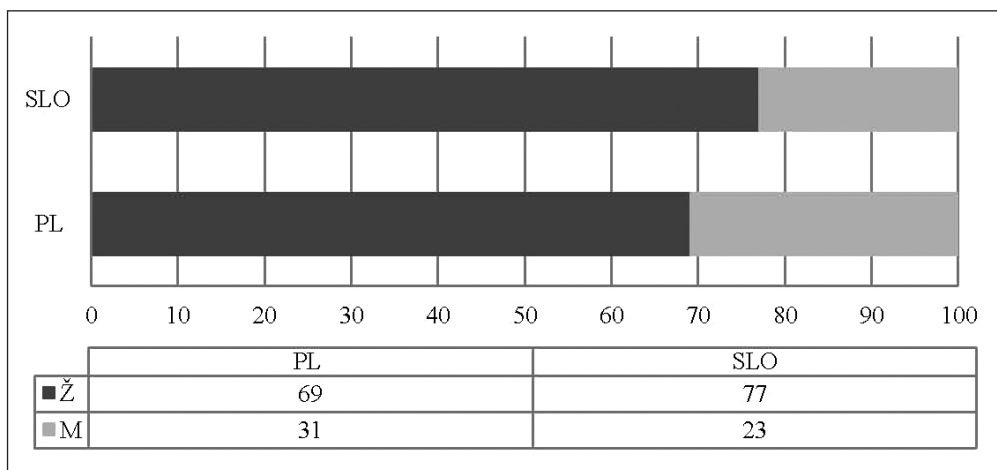
3 O anketirancih

Eden temeljnih dejavnikov, ki določajo utemeljenost in zanesljivost anketne raziskave, je ustrezna izbira anketirancev – na podlagi njihovih odgovorov je bilo mogoče oblikovati stereotipne jezikovno-kulturne predstave predstavnikov Slovenije in Poljske, ki so trenutno še v obravnavi.

Raziskava je bila anonimna, kar je bilo za anketirance ugodno, saj jim je omogočilo več sproščenosti pri odgovarjanju. Vprašalnik smo izdelali v dveh jezikovnih različicah, da so ga anketiranci lahko izpolnjevali v maternem jeziku in tako svoje mnenje izrazili v celoti. Anketa je bila večinoma izvedena po spletu in brez prisotnosti njenih izvajalk, kar je po našem mnenju anketirancem dalo občutek samostojnosti in odsotnosti pritiska. Skupaj je bilo zbranih 140 zaključenih vprašalnikov – 70 slovenskih in 70 poljskih. Izbor anketirancev je bil omejen na ljudi, ki so imeli stik s predstavniki druge države – Poljake, ki poznajo Slovence, in obratno. Vsaj delno poznavanje kulture druge države je bil temeljni predpogoj in – kot se je izkazalo – je zaradi težav pri pridobivanju anketirancev ostal tudi edini.⁴

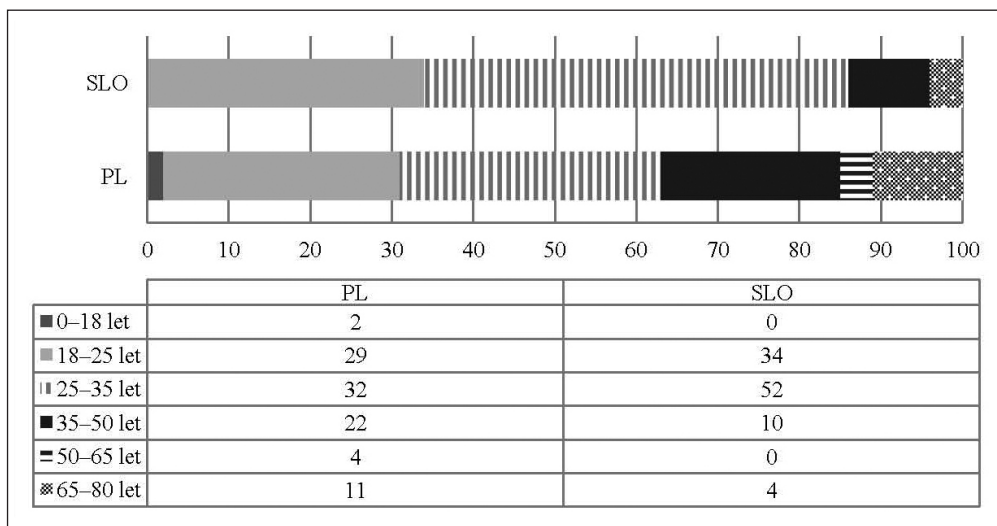
Med anketiranci iz obeh držav so izrazito prevladovali ženske, kar je vidno na Grafu 1.

4 Namen je bil zbrati po 100 tako poljskih kot slovenskih vprašalnikov, pri čemer smo se trudili ohraniti sorazmerje med deležema anketirancev po spolu. A odziv na prošnjo za izpolnjevanje obsežnega vprašalnika ni bil tolikšen, kot je bilo predvideno, ob tem pa se je izkazalo, da je udeleženk ankete, npr. študentk slovenščine na Poljskem in poljščine v Sloveniji, mnogo več kot moških udeležencev. Kljub temu menimo, da so dobljeni rezultati dragoceni – anketo so izpolnili tisti, ki so želeli, in zato so odgovori neprisiljeni, iskreni, premišljeni in pogosto zelo obsežni, da so kar najbolje izrazili posameznikovo dožemanje problematike. Tak pristop anketirancev je eno od zagotovil za pridobivanje zanesljivih in raziskovalno zanimivih rezultatov.

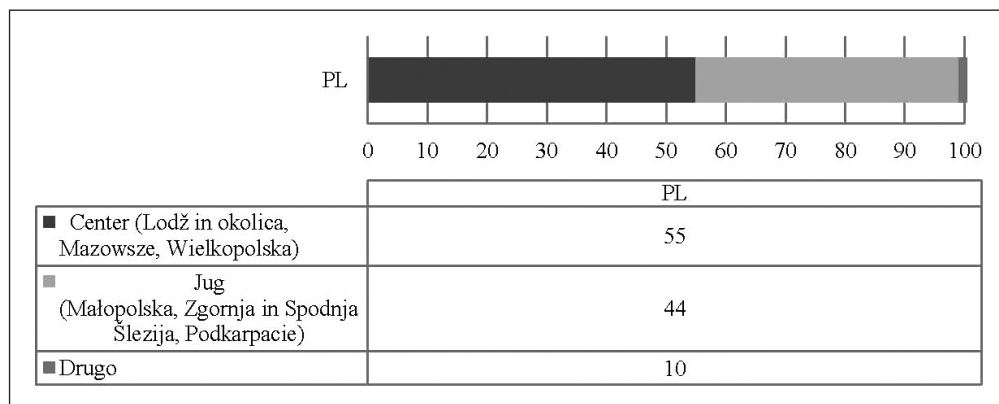
Graf 1: Porazdelitev anketirancev po spolu (%) (SLO – slovenski anketiranci, PL – poljski anketiranci, M – moški, Ž – ženska).

Večina anketirancev se je opredelila za polnoletne – mlajše ali srednjih let –, večinoma med 18. in 50. (pri slovenskih anketirancih zlasti med 25. in 35.) letom starosti; rezultati so prikazani na Grafu 2.

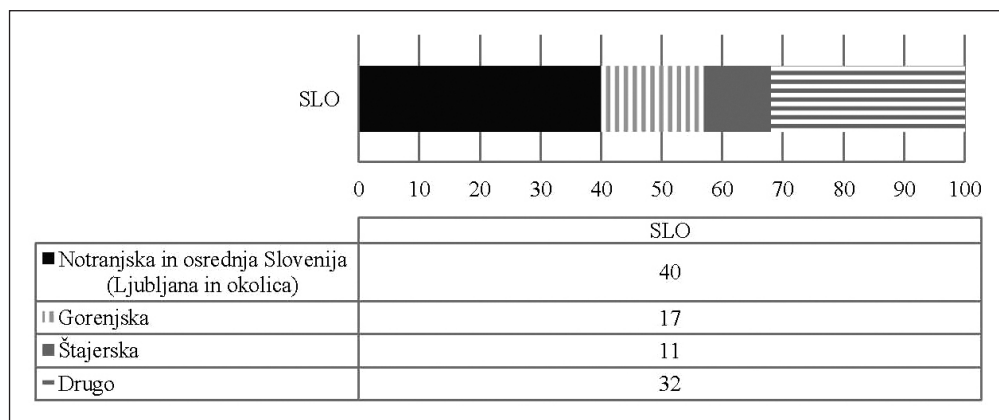

Graf 2: Porazdelitev anketirancev po starosti (%) (SLO – slovenski anketiranci, PL – poljski anketiranci).

Poljski anketiranci so se večinoma opredelili za prebivalce osrednjega ali južnega dela države, slovenski pa prebivajo v osrednji Sloveniji ali na Gorenjskem oz. Štajerskem ali iz teh pokrajin izvirajo;⁵ te podatke prikazujeta Grafa 3 in 4.

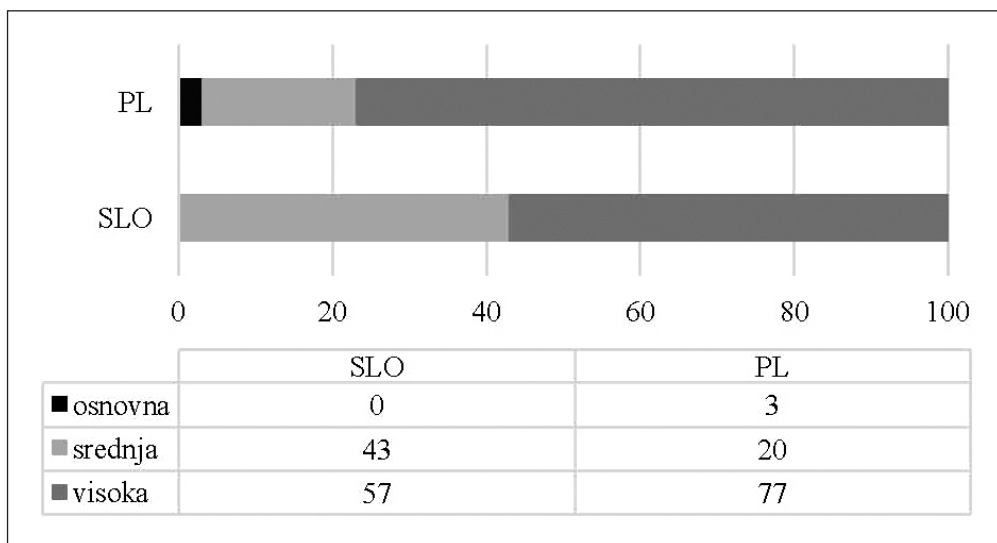
Graf 3: Porazdelitev poljskih anketirancev po kraju stalnega prebivališča/porekla (%) (PL – poljski anketiranci).

Graf 4: Porazdelitev slovenskih anketirancev po kraju stalnega prebivališča/porekla (%) (SLO – slovenski anketiranci).

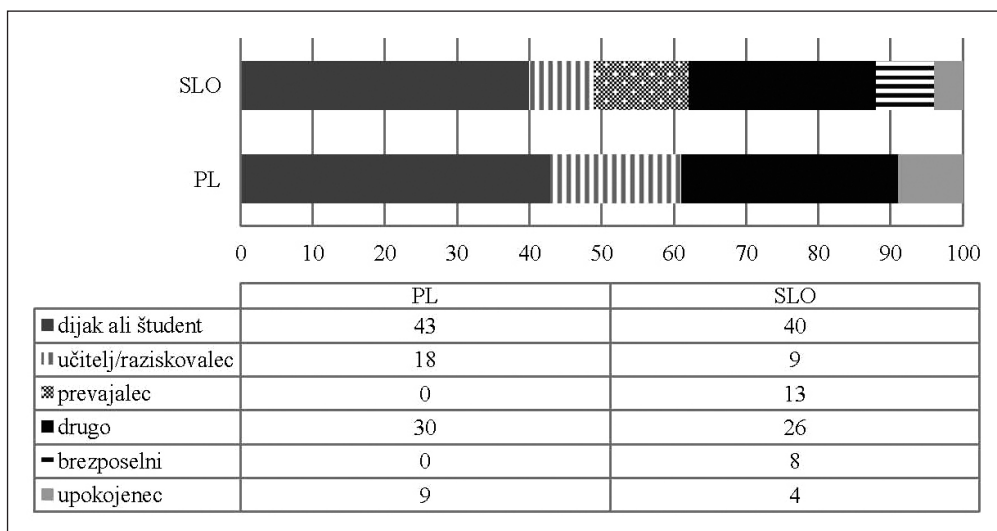
Anketiranci obeh skupin so svojo izobrazbo večinoma opredelili kot visokošolsko (gl. Graf 5).

5 Pri predstavnikih slovenske polonije, se pravi poljske diaspore v Sloveniji (včasih tudi slovenske diaspore na Poljskem), ki so sodelovali v raziskavi, gre za ljudi, za katere ni nujno, da na navedenih območjih živijo, ampak z njih izvirajo.

Graf 5: Porazdelitev anketirancev po izobrazbi (%) (SLO – slovenski anketiranci, PL – poljski anketiranci).

Graf 6 in tabela prikazujeta poklic oz. dejavnost, ki jo opravljajo anketiranci.

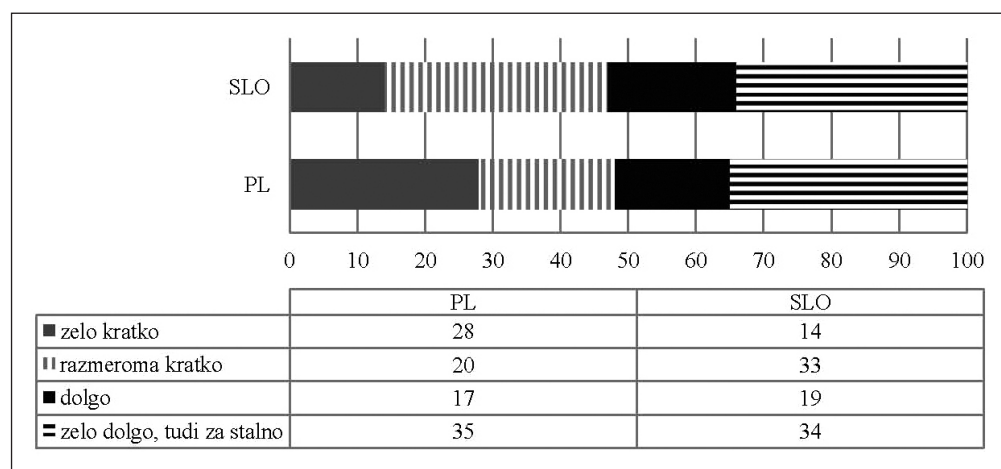

Graf 6: Porazdelitev anketirancev po poklicu/dejavnosti (%) (SLO – slovenski anketiranci, PL – poljski anketiranci).

Največjo skupino tako slovenskih kot poljskih anketirancev predstavljajo šolajoči se, zlasti študenti (PL – 43 %, SLO – 40 %), ki so prišli v stik z drugo državo in njenimi predstavniki na študentski izmenjavi: *student*, *studentka*, *uczeń*, *student*, *studentka*. V anketi je sodelovala tudi skupina učiteljev – večinoma visokošolskih, pri poljskih anketirancih gre največkrat za tiste, ki so Slovenijo obiskali z gostujočimi predavanji

(PL – 18 %, SLO – 9 %): *nauczyciel, nauczyciel akademicki, obecnie pracownik uczelni, wykładowca, učitelj, učiteljica v OŠ, zaposlena na fakulteti, raziskovalec na inštitutu*. Precej velik odstotek slovenskih anketirancev se je opredelil za prevajalce (13 %): *prevajalec, prevajalka, pogodbeno/honorarno prevajanje*. Pomemben delež predstavljajo tudi anketiranci, ki delajo kaj drugega (SLO – 26 %, PL – 30 %); pri poljskih gre tu najpogosteje za predstavnike poljske diaspore. Informacije o poklicni ali drugi dejavnosti anketirancev so bile lahko splošne (najverjetneje sledeč možnostim v navodilih pri vprašanju o zaposlitvi), npr. *pracownik, pracownik dużej firmy, właścicielka firmy, zaposlen, zaposlen w wielkim podjetju, zaposlena w mniejszym podjetju*, pa tudi: *javna delavka v javni ustanovi, zaposlena v nevladni organizaciji*. Nekateri anketiranci so bili še natančnejši pri opisu kraja zaposlitve ali pa tudi zaposlitve same: *pracownik MSZ*,⁶ *redaktor, przedstawiciel handlowy, informatyk, artysta, Ministerstwo za obrambo, zaposlena w hostlu, recepcja*, podobno velja za področje dela: *gostinstwo, lektoriranje, marketing*, tudi nepoklicno: *gospodinja, obecnie gospodyni domowa* – in celo evfemistično: *aktualnie »house manager«*. Manjkali pa niso niti delovno neaktivni – zaradi dosežene starosti (PL – 9 %, SLO – 4 %): *emeryt, emerytka, upokojenec, upokojenka*, pri slovenskih anketirancih tudi zaradi brezposelnosti (SLO – 8 %): *brezposelna, nezaposlena, brez zaposlitve, trenutno nezaposlen*.

Pomemben dejavnik, ki vpliva na stališče anketirancev, je čas. Glede na razlog njihovega bivanja v Sloveniji ali na Poljskem so anketiranci sami navajali različno trajanje stika z drugo državo in njenimi prebivalci. Podatki so glede na trajanje tega odnosa razdeljeni v štiri skupine: a) zelo kratko (do dva meseca), b) razmeroma kratko (do enega leta), c) dolgo (od enega do treh let), d) zelo dolgo (več kot tri leta), tudi za stalno (gl. Graf 7).

Graf 7: Trajanje stika (%) (SLO – slovenski anketiranci, PL – poljski anketiranci).

6 Poljska kratica MSZ pomeni Ministrstvo za zunanje zadeve (Ministerstwo Spraw Zagranicznych).

Največji delež poljskih (35 %) in slovenskih (34 %) anketirancev navaja, da njihov stik s predstavniki obravnavanih južnih ali severnih slovanskih narodov traja že zelo dolgo: od nekaj let pa vse do stalnega prebivanja na ozemlju Republike Slovenije ali Republike Poljske:

- *4 lata; 4,5 roku mam kontakt, w Słowenii żyję* [kalk iz slovenščine, v poljščini je prav: *mieszkam* 'bivam'] *od 1,5 roku; od 1998 roku mam kontakt, od 2002 mieszkam na stałe w Słowenii;*
- *približno 4 leta; stalen stik s Poljaki imam okrog 10 let; prijateljski stiki, 15 let; 30 let; 41 let; redni stiki.*⁷

Domnevamo, da izseki, pridobljeni iz izjav udeležencev, ki kažejo na zelo dolgo trajanje stika, razkrivajo po eni strani bolj poglobljen pogled na obravnavano heterostereotipno skupino, po drugi strani pa pristop *in plus* (idealiziranje) v odnosu do svoje skupine (pri predstavnikih poljske ali slovenske diaspore), eventualno tudi do druge skupine (npr. v primeru mešanih zvez, v katerih zakonec/partner idealizira podobo svoje domovine in rojakov).

Veliko skupino zbranih odsekov iz odgovorov, kjer so si slovenski in poljski podatki zelo blizu, predstavljajo odgovori anketirancev, ki zatrjujejo, da so njihovi stiki s predstavniki druge skupine trajali od enega do treh let (PL – 17 %, SLO – 19 %): *1,5 roku, około 2–3 lata, 3 lata, nekaj več kot eno leto, več kot dve leti, 3 leta življenja na Poljskem*. Viden je porast deleža anketirancev – posebej slovenskih – ki pravijo, da njihov slovensko-poljski stik ni trajal dolgo, največ eno leto (PL – 20 %, SLO – 33 %): *4 miesiące, dwukrotnie przebywałem na półrocznej wymianie w Słowenii, 10 miesięcy, približno pol leta, malo več kot pol leta, semester na Poljskem, skupno skoraj leto*.

Najmanjši odstotek slovenskih (14 %), a drugi najvišji odstotek poljskih anketirancev (28 %) predstavljajo tisti, pri katerih je oblikovanje heterostereotipne presoje temeljilo na zelo kratkem stiku s Poljaki oz. Slovenci:

- *tydzień, mniej niż miesiąc, około półtora miesiąca, mniej niż dwa miesiące;*
- *na Poljskem en teden, manj kot mesec dni, en mesec na poletni šoli.*⁸

Oblikovanje anketne presoje na podlagi zelo kratkega in razmeroma kratkega trajanja poljsko-slovenskega stika se najverjetneje izraža v dojemanju, za katero je značilen shematičen pogled na drugo in le malo distanciran pogled na lastno skupino, kar lahko pomeni, da sploh ni prisotno idealiziranje svoje skupine, temveč nasprotno – prevelika kritičnost.

7 Samo nekateri slovenski anketiranci so razkrili, da je njihov stalni stik s predstavniki drugega naroda posledica mešane poljsko-slovenske (zakonske) zveze: *stalno živim s Poljakom, poročen sem s Poljakinjo*, ali porekla: *imam poljske korenine, stik s Poljaki imam od rojstva*.

8 Ob tem je iz več slovenskih odgovorov težko sklepati, kako dolgo je v času izpolnjevanja ankete že trajal stik s Poljsko in Poljaki, ker so anketiranci na splošno navajali le, da so začasno na Poljskem (tudi turistično) ali imajo stik z njenimi prebivalci: *začasno prebivališče na Poljskem, turistični obiski, ohranjam kontakt s poljskimi prijatelji*; vse to (zlasti pa dopustniške stike) je verjetno mogoče razumeti kot razmeroma kratka obdobja stikov.

4 Zaključek

Bartmiński (1986: 17; lastni prevod) pravi: »Etnolingvistika si v svojem izhajanju iz jezika prizadeva doseči človeka, njegov način razumevanja sveta«. Ena od ključnih metod za razkrivanje JPS, vključno z identitetnimi stereotipi, je anketa. Izbor skupine – glede na spol, starost, kraj bivanja, izobrazbo, zaposlitev in druge dejavnost ter trajanje stika s predstavniki drugega v raziskavo zajetega naroda – ima na rezultate precejšen vpliv, saj tako ugotovljene predstave o Slovencih in Poljaki odražajo zorni kot in (inter)subjektivne vidike anketirancev. Zavedamo se pomanjkljivosti uporabljene raziskovalne tehnike, pa tudi omejenega dostopa do anketirancev. Toda kot kažejo že obdelani izbrani izseki iz odkritih jezikovno-kulturnih stereotipnih predstav Slovencev in Poljakov,⁹ se je jezikovno gradivo, izluščeno iz »izzvanih anketnih besedil«, izkazalo kot zelo zanimivo za raziskovanje: izseki namreč kažejo po eni strani zblížanost, po drugi pa kvantitativno in kvalitativno pestrost. Zato se zdi, da imamo lahko tako pridobljene rezultate za reprezentativne.

Prevedel Domen Krvina.

Viri in literatura

- BARTMIŃSKI, Jerzy, 1986: Czym zajmuje się etnolingwistyka? *Akcent* IV/26. 16–22.
- BARTMIŃSKI, Jerzy, 2007: *Stereotypy mieszkają w języku. Studia etnolingwistyczne*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- BARTMIŃSKI, Jerzy, 2012: *Językowe podstawy obrazu świata*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- BARTMIŃSKI, Jerzy, 2014: Ankieta jako pomocnicze narzędzie rekonstrukcji językowego obrazu świata. Iwona Bielińska-Gardziel, Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska, Joanna Szadura (ur.): *Wartości w językowym obrazie świata Słowian i ich sąsiadów 3: Problemy eksplikowania i profilowania pojęć*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. 279–308.
- BARTMIŃSKI, Jerzy, BIELIŃSKA-GARDZIEL, Iwona, 2012: Polski językowo-kulturowy obraz domu (cz. I). Maciej Abramowicz, Jerzy Bartmiński, Iwona Bielińska-Gardziel (ur.): *Wartości w językowo-kulturowym obrazie świata Słowian i ich sąsiadów 1*. Lublin: Wydawnictwo Marii Curie-Skłodowskiej. 9–45.
- BARTMIŃSKI, Jerzy, CHLEBDA, Wojciech, 2013: Problem konceptu bazowego i jego profilowania – na przykładzie polskiego stereotypu Europy. *Etnolingwistyka* 25. 69–95.
- HABRAJSKA, Grażyna, 2000: Metody ankietowe i analiza tekstów w badaniach językowego obrazu świata. Anna Dąbrowska, Janusz Anusiewicz (ur.): *Język a Kultura 13: Językowy obraz świata i kultura*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego. 73–84.
- PILCH, Tadeusz, 2003: Ankieta. Tadeusz Pilch (ur.): *Encyklopedia pedagogiczna XXI w 1: A – F*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak. 135–139.
- PILCH, Tadeusz, BAUMAN, Teresa, 2001: *Zasady badań pedagogicznych. Strategie ilościowe i jakościowe*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak.
- PUZYNNINA, Jadwiga, 2010: Z problemów opisu językowego obrazu świata – pytania i wątpliwości. *Etnolingwistyka* 22. 39–51.
- WACŁAWEK, Maria, 2015: Czas na... stereotyp chłopaka i jego modyfikacje (na przykładzie wypowiedzi młodzieży). Anna Guzy, Diana Jagodzińska, Maria Wacławek, Aleksandra Zok-Smoła: *Czas na... Język i dydaktyka w badaniach młodych naukowców*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego. 184–325.

9 Glej reprezentativne vnose v virih in literaturi (Wacławek, Wtorkowska).

- WACŁAWEK, Maria, WTORKOWSKA, Maria, 2017a: Słoweńców spędzanie wolnego czasu – w kręgu badań językowo-kulturowych stereotypów. Agnieszka Kołodziej (ur.), Tomasz Piasecki (sodelovanje): *Słowiańszczyzna dawniej i dziś – język, literatura, kultura. Monografia ze studiów slawistycznych III*. Črvený Kostelec: Wydawnictwo Pavel Mervart. 277–290.
- WACŁAWEK, Maria, WTORKOWSKA, Maria, 2017b: »Słowiański Austriak« – o charakterze Słoweńców słów kilka. *Jezikoslovni zapiski* XXIII/1. Ljubljana. 193–210.
- WACŁAWEK, Maria, WTORKOWSKA, Maria, 2017c: »Słowiański góral spod Alp« – z badań nad auto- i heterostereotypem Słoweńca. Marta Vojteková (ur.): *Jazyk v kultúre, kultúra v jazyku III. Język w kulturze, kultura w języku III*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove (Opera linguistica, 8). 176–188.
- WACŁAWEK, Maria, WTORKOWSKA, Maria, 2018a: »Jak ich widzą, tak ich piszą« – rzecz o wyglądzie Słoweńców. Jolanta Tambor (ur.): *Polonistyka na początku XXI wieku. Diagnozy. Koncepcje. Perspektywy 4. Pogranicza, mniejszości, regiony. Etnolingwistyka*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego. 271–289.
- WACŁAWEK, Maria, WTORKOWSKA, Maria, 2018b: Człowiek człowiekowi lustrem – konceptualizacje Polki i Polaka w oczach polskich i słoweńskich respondentów. Maria Wtorkowska, Maria Wacławek, Lidija Rezončnik (ur.): *Sedemdeset let poučevanja poljskega jezika v Ljubljani, posvečeno Nikolaju Ježu*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 259–273.
- WACŁAWEK, Maria, WTORKOWSKA, Maria, 2018c: »Powiedz mi, co jesz, a powiem ci, kim jesteś« – o kulinariach w Słowenii. *Acta Universitatis Lodziensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców* 25. 55–68.
- WACŁAWEK, Maria, WTORKOWSKA, Maria, 2019a: »Nasz wygląd zależy od tego, w jakim lustrze się przejrzymy« – z badań nad stereotypem Polaka. Neda Pintarić, Ivana Čagalj, Ivana Vidović Bolt (ur.): *Komparativnoslavističke lingvokulturalne teme*. Zagreb: Srednja Europa. 389–398.
- WACŁAWEK, Maria, WTORKOWSKA, Maria, 2019b: Słoweniec jako wieczny student i nie tylko – wycinek z polsko-słoweńskich badań ankietowych. *Postscriptum Polonistyczne* II/24. 289–306.